

De Schotbalksluis.

Tekening van de schrijver.

Literatuur:

Dr. A. H. Schönhage: De Brabantse Biesbosch en zijn bewoners.

Drs. C. J. Verhey: Het ontstaan van de Sliedrechtse Biesbosch D.L.N. 1961.

Adres van de schrijver:

J. L. Koolen

Het Moldiep, een kreek in de Sliedrechtse Biesbosch

Het Biesboschgebied, voor zover gelegen ten oosten van de Moerdijkbruggen, beslaat een oppervlakte van meer dan 120 vierkante kilometer. Op de kaart bezien is het een ongelooflijke doorenmenging van rivieren, watervlakten, gorzen, rietvelden, grienden, weide- en landbouwpolders. Al deze onderdelen worden omgeven en met elkaar verbonden door talloze geulen en krekken van allerlei afmetingen, als aderen in een lichaam. Op sommige geulen kan zelfs beroepsvaart komen, op andere kunnen slechts kano's terecht. Maar alle hebben één ding gemeen: zij vormen het transportmedium om dit unieke landschap te bereiken en te doorkruisen. Het is dan ook geen wonder, dat de herinneringen aan de talloze vaartochten en belevenissen in de Biesbosch, en aan de even talloze mooie plekjes en interessante dingen die er zijn aangetroffen, meestal gekoppeld zijn aan één of andere waterloop. Over één daarvan, het Moldiep genaamd, wil ik in dit artikel iets meer vertellen.

Deze kreek was gelegen in het westelijke deel van de Sliedrechtse Biesbosch, dus vanuit Dordrecht gezien vrij vooraan in dit gebied, en kon zodoende gemakkelijk en veelvuldig worden bevaren op de heen- of terugweg van een Biesboschdag. Het kwam echter niet zelden voor, dat er zoveel moois te beleven viel, dat van de oorspronkelijke plannen voor die dag niets terecht kwam.

Al met al was de kreek ongeveer 2,5 km lang en 5 tot 30 meter breed. In het westen begon hij bij het Wantij, liep een eind tussen een griend en een polder met een boomgaard door en boog dan af als een smalle, kronkelende geul door dichte, afwisselend hoge en lage grienden. Dan lag aan de linkerkant de kade van een verwaarloosd gras-poldertje, met een terp waarop een oude landbouwschuur, hoge populieren, wilgen en een paar appelbomen stonden. Tussen de kade en de kreek lag een verwilderde rietrand, rechts was er nog het ondoordringbare griendcomplex. Wat verder naar het oosten ver-wijdde het Moldiep zich tot wat door ons het Slikeiland genoemd werd: een afwisselend geheel met een paar kavels griend, hoog uitgegroeide populieren en wilgen, en een volledig verwilderd hoog wilgenbos, alles gelegen rond een kleine open slikvlakte. Doorgaand naar het oosten werd de geul snel breder en liep tussen twee weidepolders door, waarvan er één met een mooie rietzoom langs de waterkant en zeer zware knot-wilgen op de kade. Tenslotte kwam het Moldiep uit in de Kikvorschkil, een onderdeel van het hoofdgeulenstelsel in de Sliedrechtse Biesbosch.

Zo lagen dan langs een paar kilometer vaarweg haast alle onderdelen van het Biesbosch-landschap bij elkaar, met een afwisseling die in de gehele Biesbosch maar op een paar plaatsen te vinden was. De kreek in zijn geheel was bij laag water niet te bevaren. Vroeger was dat beter, maar in de jaren 1964-'66 is aan de noordzijde ervan een industrie-terrein opgespoten (het ligt nu nog vrijwel braak), waarvan het overvloedige spuitwater in het Moldiep afvloei-de. Daardoor werd de aanslibbing van de kreek sterk bevorderd. Doch als het te riskant was om met behulp van de motor te varen, dan werd er, zoals zo vaak gebeurde, gepeddeld of geboomd. Ik kan me nog talrijke keren herinneren dat ik de boot uit moest om hem, tot over de knieën wegzakkend, over het dunne slib voort te duwen tot er weer dieper water was bereikt.

*Het Moldiep in de winter.
Rechts knotpopulieren en verder weg een stapel griendhout.*

In de winter rezen in de grienden overal de felgroene bemoste takken recht omhoog, stoelend op de zwartgroene stobben. De bodem was kaal, met violet-grijs slik en overal glinsterde het water in de greppels. Hier en daar waren oude duiven- en kraaiennesten te zien. De vogels bestonden uit rondzwervende kauwtjes, af en toe een stel zwarte kraaien, houtduiven, een troepje sijsjes siepend in de boomtoppen en uiteraard de altijd roepende en zagende kool-, pimpel- en matkopmeesjes. Af en toe flitste een merel weg of stak een waterhoentje over en verdween in de andere oever. Een grote bonte specht

kon dan een flits kleur en spanning teweeg brengen, evenals een blauwe reiger die van de kreekoever opvlog. Op vele plaatsen, vooral in de grienden, scharrelden wilde eenden en wintertalingen voedselzoekend over het dunne slib.

Het Slikeiland was dan kaal en eigenlijk vreugdeloos, met de rottende en vergane resten van de planten die je in de afgelopen zomer zo in volle bloei had gezien. Wel waren er de talloze sporen van de wintertalingen, waterhoentjes en diverse andere watervogels op het gladde slik. De weidepolders waren eenzaam en kaal, met kleurloos gras. Uit de beschutting van het griend komend, overviel de kou je daar.

Maar bij extra hoge vloed was er geen boeiender gezicht dan juist de weidepolders. Je voer op gelijke hoogte met de kruin van de kade, een zeer vreemd gezicht. Overal vloeiden zilveren linten en banden water over de kaden de polders in, die dan steeds drassiger werden en tenslotte grote watervlakten vormden. Al in het begin van de overstroming hingen er tientallen kok- en stormmeeuwen boven, op jacht naar muizen en andere dieren die door het water uit de grond werden verdreven. Af en toe was te zien dat een meeuw iets te pakken had. We vingden zélf ook eens een muis: die had zijn toevlucht gezocht op de bovenkant van het roer van een griendaak, die daar toevallig in de kreek lag. Zo'n gezicht vergeet je nooit.

Het vroege voorjaar was het eerst te merken aan de felle kleuren, roodbruin en geel-groen, van de jonge twijgen der diverse soorten wilgen en aan de zilveren katjes. 'Wilgekatjes' zijn een begrip, dat eigenlijk hoofdzakelijk door bloemisterijen in stand wordt gehouden, want het viel elk voorjaar weer tegen, hoe snel dat verschijnsel in de natuur afgelopen was. Een paar warme dagen en ze schoten uit tot lange, sliertige stengels, deels voorzien van de gele meeldraden, deels van de zilvergroene stampertjes. Dan een paar dagen storm en regen en ook dit was weer voorbij. Wat dan verder van de katjes overbleef, groeide uit tot haast vingerlange, rupsachtige groene kronkels, die later, als de wilgen al lang in blad stonden, een eindeloze hoeveelheid zaadpluis afgaven, dat overal rondzweefde en in slierten op het water meedreef.

Het vroege voorjaar was ook de tijd van de wintertalingen, die overal in groepjes opvlogen van onder de lage, overhangende wilgetakken op de griendoevers. De lucht was dan gevuld met hun gefluit; als je ze in de kijker kreeg voordat ze opvlogen, dan viel het altijd weer op hoe prachtig de kleuren van de mannetjes nu waren. Ook de blauwe reigers, broedend in een kolonie ter grootte van 10 - 20 paar in een deel der aanliggende grienden, waren dan actiever dan ooit en vlogen vaak met 5 of 10 stuks tegelijk van één open plek op. Het gebied waar de kolonie gevestigd was, nog geen 5 ha groot, was uiterst onbegaanbaar door het slib, de greppels, de vele omgevallen bomen en de ondoordringbare takkengroeperingen. Het werd dan ook, gezien de sporen op de bodem, gelukkig maar hoogst zelden bezocht. Tellingen der nesten waren eigenlijk alleen in het najaar verantwoord. In het voorjaar zou een telling te lang geduurd hebben en de kolonie dus te veel gestoord worden.

In de plas-en-dras staande weidepolders werd het vroege voorjaar gekenmerkt door machten waterwild. Honderden tot duizenden wintertalingen, wilde eenden, meerkoeten, smienten, pijlstaarten, vele tientallen slobenden en ook bergeenden waren dan heel gewoon, doch voor ons steeds weer een onvergetelijk gezicht. Er vonden dan plotselinge invasies plaats van soms meerdere duizenden ganzen, merendeels kol- en grauwe ganzen; doch ook de andere soorten zijn waargenomen, meestal maar enkele dagen lang verblijvend op hun reis vanuit de Delta naar het noorden. Wat later arriveerden de eerste zomertalingen en als 'thrillers' de eerste weidevogels. Niet met één of tien, maar vaak met honderden tegelijk op doorreis, altijd weer een prachtige belevenis. Maar daarover hoort u in een ander artikel in dit nummer méér.

Foto: J. van Eijk.

Dan begon het ook tijd te worden voor de dotter, de nationale bloem van de Biesbosch.

De flodders van de opkomende planten stonden er al vanaf de winter, maar nu groeiden zij snel uit tot vrij forse pollen. In een omgeving met overal het ontluikende groen deden de helgele bloemen het altijd weer prachtig. De dotters in de grienden waren vrij mager; die moesten het doen met het beetje licht dat nog door de snel uitlopende bladeren doordrong. Maar als een perceel griend pas gekapt was, dan merkte je wel hoeveel er nog stonden! De combinatie van de donkere wilgestobben met de geelwitte kapvlakjes, met de grauwe slikbodem, met de greppels vol water, en met als décor het groenende griend, wat hoge bomen, een griendkeet in de verte en de bruine stapels griendhout was elk voorjaar wel ergens te beleven en te bewonderen.

De oevers van het Moldiep zelf vormden, zoals de meeste oeverwallen, geen geschikte groeiplaats voor de dotters. Maar op het Slikeiland konden we elk jaar op een aantal grote pollen rekenen en de soms gemaaide rietranden langs de polders gaven deze bloemen ook nog een kans.

We konden dus, wat de dotters betreft, niet zo lyrisch zijn als in de Brabantse Biesbosch, waar op de uitgestrekte biezengorzen en gesneden rietvelden de bloemen dicht aaneen tot een halve meter hoog stonden, zo geel als de bollenvelden. Maar wie het kleine niet eert . . .

Het definitieve voorjaar verving de wilgekatjes door de heldergroene wilgeblaadjes en de dotters door het Fluitekruid, de bruidstooi van de grienden. Overal waar zonlicht viel, bloeide het massaal op, de bodem volkomen bedekkend. Met name de pas gekapte griendpercelen, gestekt met een deel der meer dan manshoge takken om eventueel afstervende stobben te vervangen en het griend dus in stand te houden, waren dan onvergetelijk. Eén verblindende, alles bedekkende massa wit van het fluitekruid - de wilgestobben waren dan niet meer te zien - met daar bovenuit de uitlopende wilgestaken. Wanneer

je ging zoeken, ontdekte je weldra dat de begroeiing toch nog wel meer soorten omvatte. Om er een paar te noemen: Bittere veldkers (op de grond) en Look zonder look (op de wilgestobben). Hoewel vooral de eerste plant wordt opgegeven als voedselplant voor de rupsen van de zeldzame oranjetip, hebben we die langs het Moldiep toch nooit zien vliegen, in tegenstelling tot een vrijwel volkomen analoge plaats in een ander griendcomplex in de Sliedrechtse Biesbosch.

De vogels waren in deze tijd ook weer alle present, sommige soorten allang, andere nog maar kort. Rustig met de stroom meedrijvend of voor anker liggend, konden we ze beluisteren en zien. De intimiteit van het smalle Moldiep en de directe verwevenheid met de onbegaanbare omgeving boden hiervoor een goede gelegenheid. Alom aanwezig waren de fitis, tuinfluiter en spotvogel. In het hogere hout de tiftjaf, de ringmus (gebonden aan de reigernesten, in de bodem waarvan hij nestelde), zeldzamer de vink en een enkel paartje zwartkoppen. Karakteristiek waren merel, zanglijster, wielewaal, kool- en matkopmees, winterkoning, gekraagde roodstaart, bosrietzanger en grasmus. Verder waren er de hout- en tortelduif, de zwarte kraaien (hoewel een vogel met wat ongewenste eigenschappen, is in de Biesbosch wel gebleken dat zijn nesten goud waard zijn voor de zeldzaam geworden roofvogels als torenvalk en ransuil), af en toe de grote bonte specht en soms, traag draaiend boven de kolonie, de blauwe reigers, opgejaagd door één of ander alarm. De roep van de koekoek was overal te horen, soms drie of vier tegelijk. Langs de oevers der kreek trippelden de witte kwikstaartjes en wat late oeverlopers vielen op door steeds weer voor je uit te vliegen. Soms was een biddende torenvalk te zien, nestelend in de omgeving. En in het hoge wilgenbosje bij het Slikeiland broedde de ransuil op een stevig, onbereikbaar kraaiennest. Je zag er bij het langsvaren éven een flits van en wist dat hij er dan weer zat, goed verscholen achter het gebladerte. De geluiden van het waterhoentje, de waterral en vaak niet te definiëren watervogels klonken uit de grienden. Soms zag je in de donkergroen geworden schemer onder de bomen een wilde eend met jongen wegglijden in de greppels. Of een waterhoentje met jongen scharrelde over het Slikeiland. De rietranden langs de polders herbergden uiteraard de nodige kleine karekieten en rietzangers en hier en daar, heel apart, een grote karekiet.

Het Slikeiland bij halftij, gezien vanuit het oosten.

De weidepolders waren intussen vol vogels geraakt: grutto's, kieviten, tureluurs, schol-eksters, slobbeenden, zomertalingen, gele kwikstaarten, graspiepers en leeuweriken, overal waren ze te zien en te horen. Als je de kade opkwam, werd je meteen getraceerd op het alarm van tien of twintig van deze vogels. Doch van de beroemdste broedvogel van de Sliedrechtse Biesbosch, de kwartelkoning (in totaal minstens 40 en maximaal vermoedelijk 80 à 100 paar voor het gehele gebied) was dan nauwelijks iets te merken.

Af en toe hoorde je een uitschieter van zijn kenmerkende roep. Maar 's nachts, gedurende vele uren, kwam hij goed tot zijn recht. Het geluid was zo vèrdragend, dat het tot 0,5 à 1 km nog kon worden gehoord. We wilden een keer overnachten op de terp van de oude schuur aan het verwaarloosde grasveldtje. Na een vermoeiende dag vol waarnemen en fotograferen en na een halve nacht luisteren naar de kwartelkoning hadden we op de ongelijke grond een klein tentje opgezet. We konden wat slaap best gebruiken, doch een kwartelkoning dacht daar anders over en knerpte urenlang onverpoosd zó doordringend, dat het leek alsof hij vlak naast de tent zat. Misschien was dat ook wel zo . . .

De tijd van het fluitekruid werd gevolgd door die van de Valeriaan, de Grote engelwortel (*Angelica archangelica*) en de Lis. De eerste soort bloeide weinig uitbundig, maar verlevendigde de tot nu toe zo groene oeverwallen met prachtig afstekende groepjes en randen. De Grote engelwortel, een reuzeplant met zijn opvallende bolvormige bloemschermen, barstte overal in en langs de grienden uit zijn omhulsels. Eén hoekje langs het Moldiep stond altijd helemaal vol met enkele tientallen grote exemplaren. De bloei van de lissen, in het vroege voorjaar zo veelbelovend met overal die grote, gave pollen vol scherpe blauwgroene bladeren, viel eigenlijk ook altijd wat tegen. Slechts op de plaatsen, waar ze erg veel licht kregen, bloeiden ze echt rijk, en vormden dan ook schitterende tafereeltjes.

Gele lissen.

Foto: D. L. Booy.

In de vogelwereld ging het er nu ook wat kalmer toe. Alle waren druk in de weer met hun jongen. En aan insecten in de Biesbosch geen gebrek, integendeel! Maar 's avonds, als je in de vallende schemering op het dak van de boot je belevenissen van de afgelopen dag zat 'bij te schrijven', klonk uit de boomtoppen nog immer de avondzang der merels en zanglijsters.

De avonden in deze tijd waren de fijnste van het jaar. Het was al warm genoeg om ze aangenaam te laten zijn en er waren nog geen stekende insecten genoeg om ze onaangenaam te doen zijn. Dat werd in de zomer spoedig anders. Overdag waren er de tientallen hardnekkige horzels en dazen. De laatste zagen er prachtig uit, maar daar ze waren voorzien van een zeer goed werkende boorapparatuur, moest je voortdurend op hun aanvallen, welke steevast van achteren werden uitgevoerd, bedacht zijn. 's Nachts was je de buit van de muggen, die boven de warmte van de boot in kolommen hingen te zoe-men en die zich, als je alles dicht had en de olielamp aan, letterlijk verdrongen voor de raampjes. En wee je gebeente als je een voet zette op bijvoorbeeld het Slikeiland. Bij elke moeizame stap vlogen dan horden uiterst kleine steekvliegjes op, kropen nauwelijks zichtbaar over je huid en boorden zich vast. Je kon aan het wegvegen blijven, wegvliegen deden ze niet meer. Ondanks hun nietigheid veroorzaakte hun steek een goed merkbare prik en achteraf een bult waaraan je een week genoeg had.

*Een forse Kattestaart
op het Slikeiland.*

De Biesbosch bevatte dus niet alleen maar goede dingen! Het zojuist omschreven geterg door de insecten als je ergens bezig was, gevoegd bij de drukte die dan overal werd veroorzaakt door talloze boten en bootjes, maakte het voor een natuurliefhebber en -waarnemer niet tot zo'n onverdeeld genoegen, 's zomers het terrein in te gaan. Maar de zomerse plantengroei had nog een onweerstaanbare verleiding: de bloei van het Moeraskruiskruid en de Kattestaart, voortgezet door het Harig wilgeroosje en de Bereklauw. Met wat geluk waren ze alle vier tegelijk in bloei en stonden de oevers van het Moldiep boordevol geel, paars, rose en wit. Het moeraskruiskruid en de kattestaart op het slik en op dode, langs de oevers weggezakte wilgestobben, op vele plaatsen uiterst decoratief en boeiend, het wilgeroosje en de bereklauw op de drogere oeverwallen, vaak overwoekerd met overvloedig veel Haagwinde. Het al vaker genoemde Slikeiland was dan op zijn mooist. Het door de getij-invloed immer kale slik was dan omzoomd door een dichte wal van paars van kattestaart, rose van wilgeroosje, en doorspekt met hoog uitgegroeide gele bloemtrossen van het moeraskruiskruid. De achtergrond werd gevormd door een wal van gave, hoog oprijzende lisdodden met hun steile, blauw-groene bladeren. Alles werd aan de voet afgeschermd door ronde, gave, helgroene randen en pollen fonteinkruid en diverse soorten waterkers. Hier en daar stak een Grote waterweegbree er bovenuit met zijn ijlwitte bloemtros. En achteraan stonden zelfs enkele exemplaren van de Zwanebloem, bepaald niet thuishorend in het getijgebied, maar in zo'n rustig hoekje toch kennelijk de kans waarnemend.

Pas geknotte populieren langs het middelste deel.

Een grillig hoekje langs het westelijke deel.

Het is ongelooflijk zo snel als de plantengroei reageert op het niveau van een slikbodem ten opzichte van het gemiddelde waterpeil en de overspoelingsfrequentie. In het begin der zestiger jaren was de zojuist geschetste uitbundige groei van die grote planten op het Slikeiland nog nauwelijks aanwezig. Maar we herinneren ons nog wel een prachtig egaal veld Pijlkruid op die plaats, tientallen vierkante meters groot. We kwamen er toen nog niet zó vaak, het was somber weer en dus niet geschikt voor het maken van foto's. Hadden we dat toch maar gedaan, want kort daarop werd het eerder genoemde industriegebied aangelegd en het daarvan afvloeiende slib vulde niet alleen het Moldiep op, doch verhoogde ook het Slikeiland in een relatief zeer snel tempo. Het pijlkruid was meteen verdwenen en de huidige vegetatie kwam er voor in de plaats.

Met de vogels was het in de zomer wel gedaan, je hoorde ze nauwelijks meer. Maar de kans op iets apart werd groter, nu ze overal, niet meer aan het nest gebonden, aan het zwerven gingen. De roodborst bijvoorbeeld was nu in alle grienden te horen, voor zover we wisten broedde hij daar niet. Als bijzonderheid herinner ik me een wouwaapje, een mooi jong mannetje, dat tijdens een tocht meermalen voor me opvloog en tenslotte over de grienden verdween. Later kwam ik hem in het Wantij weer tegen, als een levende speer fel loerend vanaf laag boven het water hangende wilgetakken. Door de boot met de stroom dicht langs te laten drijven, met de telebuks in aanslag, lukte het er wat foto's van te maken, ondanks de donkere plaats die hij had opgezocht.

Een andere keer voer ik langs het Slikeiland, heel langzaam met de stroom mee. Er zat een buizerd op een tak in het hoge wilgenbos. Met een glimlach om dat mooie beeld voer ik rustig door, in de stellige verwachting dat hij wel op zou vliegen. De glimlach veranderde snel in spanning en zelfverwijt, toen bleek dat hij zich niets van me aantrok en bleef zitten. Met de motor in zijn achteruit tegen de stroom in varend (een heel kabaal) kwam ik weer op de goede hoogte, liet het anker over het achterboord zakken, zette de motor af en lag recht tegenover de vogel. Op twintig meter afstand kon ik hem rustig fotograferen. Iedere vogelfotograaf kan zich het genoegen van zo'n buitenkansje wel indenken.

De verstrijkende zomer had nog één verrassing in petto: de bloeiende Hop. Deze plant komt vrij veel in de grienden voor, doch is meestal moeilijk te fotograferen. Langs het Moldiep lag de rijkste groeiplaats die we in de hele Biesbosch kenden: een ware muur van tientallen vierkante meters, uitgespreid over diverse bomen en struiken, met duizenden hopbellen. Je maakte er een aparte tocht voor, om dat te zien.

En dan kwam de herfst, met een nog immer ondoordringbare groene jungle van de grienden. De oeverwallen van het Moldiep toonden de eerste herfstkleuren: het donkerbruin van diverse soorten zuring, het vlamrood van de bramenbladeren, het paarsrood van een Gelderse roos (deze struik komt vrij veel in het wild in de grienden voor). Het moeraskruiskruid begon z'n vruchtpluis te verliezen, de kattestaarten kregen oranje-rode blaadjes, en de reusachtige oude engelwortels sloegen, geel en oranje en bruin gekleurd, de een na de ander om in de wind. Tenslotte begonnen ook de wilge- en populierebladeren te verkleuren, lichtgroen, zwart, goudgeel, afhankelijk van de soort. Vooral de populieren konden fantastisch goudgeel worden. Het was elk najaar weer de vraag of zij dat zouden halen; een periode met storm en regen kon alles met één klap wegvagen. En er stonden heel wat populieren (de wilde soort: de Zwarte populier) langs het Moldiep, met zeer zware knotten en soms hoog doorgegroeid. Helaas hebben we de herfststooi de laatste tijd niet veel meer kunnen meemaken, deze was vaak afhankelijk van slechts één geschikt weekend en gewoonlijk regende of stormde het dan.

Als dan tenslotte de laatste bladeren van de bomen waren, vond nog een laatste opflukering plaats: de herfststooi van het Bitterzoet, een onopvallende plant in de zomer, doch de laatste die in de herfst zijn gele bladeren, prachtig afstekend tegen het doorlichte griend, liet vallen. Het waterwild trok ons dan naar andere plaatsen. Het Moldiep werd, stil en griuw geworden, nog wel eens doorgevaren om herinneringen op te halen aan de hand van de restanten der ons zo bekende planten.

Het zal u wel zijn opgevallen, dat de beschrijving van het Moldiep en alles wat we er beleefd hebben, al is het dan maar een greep uit de herinneringen, in de verleden tijd is geschreven. Voor een zeer groot deel is het ook verleden tijd met deze mooie Biesboschkreek. Zoals gezegd, ligt er een industrieterrein vlak langs, geïoriënteerd op de Beneden Merwede. Maar de ontsluiting van de Sliedrechtse Biesbosch vanuit Dordrecht over land is daarmee een feit geworden. Het hele gebied was vroeger alleen per boot te bereiken, nu ligt er een autoweg naar het enige bedrijf dat zich er tot nu toe gevestigd heeft. Een weg naar een natuurgebied, vooral op het Eiland van Dordrecht dat schaars is voorzien van parken e.d., trekt veel mensen, dat is de laatste tijd al duidelijk gebleken. Het Recreatieschap De Merwelanden, enige jaren geleden door Dordrecht en Sliedrecht opgericht, heeft zich tot doel gesteld een deel van de Sliedrechtse Biesbosch voor landrecreatie te ontsluiten en in te richten, en het gebied verder aan te passen aan de toenemende druk der waterrecreatie. Eén van de eerste objecten was de verbreding en verlegging van het Moldiep, zodanig dat te allen tijde ook grotere schepen er door zouden kunnen varen en er een strook grond tussen het industriegebied en het (nieuwe) Moldiep kwam te liggen welke, doelgericht ingeplant en ingezaaid en van een fietspad voorzien, de landrecreatie zou moeten helpen opvangen.

Het plan tot verbreding en verlegging van de ons zo vertrouwde kreek was zó rigoureuus, dat door vele Biesboschliefhouders, verenigd in de Biesboschwerkgroep (een aantal leden van de KNNV Afd. Dordrecht zijn daar lid van), protest werd aangetekend. Vooral toen bleek dat men wilde beginnen zonder een behoorlijke inspraak van de zijde der natuurbescherming; zelfs Staatsbosbeheer (beheerder van CRM-reservaten in dit gebied) kwam er niet aan te pas. De onenigheid laaide hoog op, een plaatselijk dagblad en politieke partijen werden ingeschakeld. Al met al kostte het zeer veel moeite en tijd om inspraak te krijgen. Maar langzaam begon men te beseffen dat de argumenten der natuurbeschermers - bovendien goede terreinkenners - toch wel gezond waren. Er vond een heroriëntatie bij het Recreatieschap plaats en diverse natuur- en landschapsbeschermers werden als adviseurs aangetrokken. Een goede inspraak in de verdere ontwikkeling der plannen lijkt daardoor verzekerd.

Maar het Moldiep was niet meer te redden. Het moest tóch worden uitgediept in verband met de vermindering der getijbeweging van 1,5 meter tot 0,9 meter niveauverschil als gevolg van de afsluiting van het Haringvliet (op zich zelf is die 0,9 meter nog veel, vergeleken met de 0,1 à 0,2 meter in de Brabantse Biesbosch!), bovendien was het noodzakelijk geworden het industrieterrein van een afschermingsstrook te voorzien, en het geld voor het plan was beschikbaar. Sinds de zomer van 1969 is de kreek van een breedte van grotendeels 5 meter gebracht op 40 à 50 meter, met vers opgeworpen aarden wallen er langs, welke weer begroeid moeten raken. De intimiteit is daarmee geheel verdwenen. Het Slikeiland hebben we nog kunnen redden, dat zou eerst worden omgevormd in een paar aanlegheuvels... Nu ligt het grootste gedeelte ervan nog als een relict tussen twee takken van de brede waterloop in. We hopen dat het nog een interessant stukje oernatuur zal blijven. Ook een klein stukje in het westen is heel gelaten en kan in zijn oorspronkelijke vorm dienen voor kleine bootjes, die niet alleen maar door wijd water wensen te varen.

De tijd heelt alle wonden, en wilgen groeien, evenals brandnetels en allerlei andere planten, die hier thuis horen, snel. Over enkele jaren, vooral als de oever van het industrieterrein is afgewerkt, zal menige 'watersporter' blij zijn met zo'n brede geul waarin hij niet kan vastlopen met zijn luxe kruiser. Maar wie het gebied al langer kende, zal altijd blijven denken aan de intimiteit van en de mooie herinneringen aan het oude Moldiep, dat zo'n voortreffelijke vertegenwoordiger was van de karakteristieken van het Biesboschgebied.

Adres van de schrijver:

J. M. van der Esch

Stormvloed en vogels in de Sliedrechtse Biesbosch

Dijkdoorbraak in het Engelbrechts Plekske.

Een van de meest typische verschijnselen in een getijdegebied is het door noordwesterstorm opstuwten van het water tot grote hoogten, waarbij grote rampen kunnen voorkomen. Sinds het ontstaan van ons land hebben de bewoners hier al vaak mee te kampen gehad en het heeft duizenden mensen en dieren het leven gekost. Na de ramp van 1953 is daarom met spoed de afsluiting van de zeegaten aangepakt en in de herfst van 1970 viel het getij uit de Biesbosch weg. Dit zal grote veranderingen met zich meebrengen, hoewel men nog geen zekerheid heeft omtrent de opstuwning van bovenwater bij hoge zeewaterstanden. Bij dergelijke hoge rivierstanden kan het nog gebeuren, dat een laatste overgebleven polder in de Biesbosch onder water komt.

Voorheen ging er haast geen winterseizoen voorbij of er waren bouwpoolders in de Brabantse Biesbosch, die door samenspel van water en wind verwoest werden. De goudgele